

Szárazárok „sorkán”

▲ FORRÁS: JÁNOSI CSABA

Ábrahám Ambrussal Vargyasszéken

Zöld sziget: emlékezés a szálfemberre

● A nyár itt felejtette magát. Csak a rőt oldalak, a reggeli enyhe ködök emlékeztetnek az ősze. Déli áramlattal fölénk érkező meleg légtömegek egy ideig még kényeztethetik a csíki embert, de nem sokáig...

JÁNOSI CSABA

November nemcsak őszi hónap, hanem az emlékezés hónapja is. Emlékezzünk eleinkre. E havi természetjáró utunk során a székelység egyik nagy természet-tudósára, a tusnádi születésű dr. Ábrahám Ambrus akadémikusra, Kossuth-díjas tudósra emlékezzünk. Az Országgyűlés elnökének, Kövér Lászlónak nemrég elhangzott kiejelentése vezérel: „Meg kell becsülnünk múltunk nagy alakjait.” 125 évvel ezelőtt, 1893. november 20-án született Ábrahám Ambrus, a Szege-di Egyetem egykori zoológus, ideg-hisztológus professzora, „egyike a legismertebb és világszerte leginkább becsült magyar tudósoknak”. A szálfemberként is emlegetett Ábrahám Ambrus nemcsak szakmájában alkotott nagyot, hanem Tusnádról hozott székelý tájszavakkal

ízesített több száz néprajzi, nyelvészeti, történelmi, fürdőtörténeti ismeretterjesztő cikket is írt.

Kevés olyan szülöttje van Székelyföldnek, mint Ábrahám Ambrus. Kevés olyan írása jelent meg, amelyben ne említené Tusnádot, ne emlegetné fel a vidék szépségét. Egyik kedvenc útját követjük végig, Tusnádról, Szeretszegről a Malomújtján dél felé haladva Újtusnádnál átlépünk a Ravasz-patakon, majd a Rőt-patakán, a Károly-villa előtt elhaladva egészen a Középpatak hídjáig gyalogolunk, ahol a Vargyasszéke felé térünk le. Ahogy Eregetőalja irányába haladunk, életrajzának egy rövid fejezetét idézzük: „Nekem különösen édes ez a tájék, hisz ott ringott a bölcsőm. Odaköt a fajtám, a vérem, az elmém, s odaköt a szívem. Oda-int a virágnýlås, és odahív a levélhullås. Odahúz a beszélő forrás s a csacsogó patak, a fenyőóriås s a lehajló kalász. Ott lettem rabja a be-

tűnek, s a dálnak, s kérddve rajongója a nagy természetnek. Oda láncol belülről valami, mit nem lát meg az idegen, s miről nem ítél a bíró. Onnan hoztam az erőt, az akaratot, onnan a hitet és az érző szívet. Ott kaptam a lelkesedést, és ott a szent megnyugvást.”

Vastag hóharmatban ösvényt ver bakancsunk. Balról a Nagy-Haram hegyes csúcsának támaszkodó Vargyasszéken óriási fehér fenyők, jegenyefenyők verik vissza az alacsonyan járó nap sugarait. Kékesszürke fátyol fedi a szemközti Csomád oldalát, a Várnyaki erdőt, amelyben „része” volt Ábrahám Ambrusnak is, de ahogy írja: „Természetesen az idők járása kivette a kezemből, illetőleg testvéreimnek adtam, ezektől pedig állami kezelésbe került. Az erdőséget felfelé határolta az Eregető vápája, Vargyasszéke, Mohosvápája, Nagycsomád, a Kiscsomád, a Szurdoktető és Várvápája.”

Várútja tetejéről a Vargyas-patak festői völgyébe ereszkedünk le, s szomjunkat a Vargyasi borvízforrás langyos nátrium-magnézium-hidrogénkarbonátos-kloridos vizével oltjuk, akárcsak Ábrahám Ambrus: „a patak mellett van egy borvíz, kitűnő vize van, nagyon szerettem, sokszor ittunk belőle”. A bővízű, vasban

gazdag források táplálta borvizes lóp, a Forrásfej egyben a patak forrásvidékét is jelzi. Vadjárta hely, amit jelzett a velünk tartó vizsla is. Magaslestről követhetők a kukoricával felhizlalt nagyvadak.

Ábrahám Ambrus hajdani útját követve, Kövesvápát érintve, friss vadcsapáson kapaszkodunk fel Szárazárok „sorkára”, ahonnan szép kilátás nyílik a Dél-Hargita déli csúcsára, a Nagyjáhorosra, vagy Nagypiricskére, a Büklentő-tetőre és a Bányász-patak völgyére, ahol egykor aranybányászok keresték szerencséjüket.

Délen Benevize árka felett a 184 ezer éves Várteteje csonka kúp alakú dagadókúpjának csak a koronája látszik. „Én a Vártetőről kapcsolatosan a Szent Anna-tóval csak egy szép regét tudok – írta Ábrahám Ambrus –, amit annak idején Ferencz Bálint Jovákitól hallottam, aki asztalos volt és Szeretszegben lakott... A Vártetőn lakott egy óriás, és ugyancsak egy másik a mostani Szent Anna-tó helyén. A vártetői óriás, vagy ha tetszik várúr, azt mondta egy alkalommal annak, aki a Szent Anna-tó helyén lakott, hogy majd meglátod, hogy valamelyik nap milyen szép fogaton foglak meglátogatni. Ez a nap el-

következett, és a Vártetőn élő óriás a kocsija elé nyolc meztelen lányt fogatott be. Ezek húzták a kocsit a Szent Anna-tó helyén emelkedő vár felé. Amikor a kocsi megérkezett a Szent Anna-tó helyén lévő várban élő óriás közelségébe, Szent Anna, aki egyike volt a nyolc leánynak, elszégyellte magát, megállott és nem akarta húzni a kocsit. Erre a kocsis a selyem ostorral reacsapott, mire Szent Anna az ég felé fordította tekintetét, és a következőt mondotta: »Én Uram, s Én Istenem, add, hogy ez a hegy feneketlen tóvá változzék.« Erre a hegy elsüllyedt, és létrejött a Szent Anna-tó, melyet a rege és a néphit is feneketlennek tart, illetőleg tartott, s a nyolc lány nyolc páva alakjában felrepültek az égbe.”

Ha óriásléptekkel számoljuk az időt, akkor nem is olyan régen, csak 27 000 évvel ezelőtt szállt fel az égbe a nyolc páva, amely közelebb van a székelý néplélekhez, mint a tizenkét hattyú, amely a Szent Anna-tó egy ismertebb legendájához kapcsolódik.

Ábrahám Ambrus intelmeit megfogadva Várútján hazaindulunk, „a hegyről, bármilyen magasra mentünk, egyszer le kell jönnünk, mert hamar jön az este, múlt és maroknyi a lét”.